

Η μάχη της Μερίτσας 11-12 Φεβρουαρίου 1943

ΑΦΗΓΗΣΗ

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΓΡΑΒΑΛΟΥ

Ἀγαπητή «Ἐθνική Ἀντίσταση»! Ἀπό τό πρώτο σου τεύχος σέ ἀγάπησα καί περιμένω κάθε φορά μέ λαχτάρα νά βγεί τό ἐπόμενο. Ἡ λαχτάρα αὐτή εἶναι δικαιολογημένη σ' ὅλους τοὺς ἀγωνιστές γιατί μᾶς φέρνει στήν μνήμη τοὺς ἡρωϊκοὺς ἀγώνες τοῦ Λαοῦ μας κατὰ τῶν κατακτητῶν,

τίς μεγάλες θυσίες πού πρόσφερε στὸν μεγάλο ἀγώνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή του.

Γι' αὐτὸ θεωρῶ χρέος μου νά γράψω κι ἐγὼ ὅσα γεγονότα θυμάμαι ἀπ' αὐτὴ τὴν ἡρωϊκὴ ἐποχὴ. Ὅσοι ἔζησαν τὰ γεγονότα ἔχουν ὑποχρέωση ἱερὴ νά τὰ γράψουν γιὰ νά γίνουν κτῆμα κι ἐκείνων

πού δέν τὰ ἔζησαν ἀπὸ κοντὰ καί ἰδιαίτερα τῆς νεολαίας μας, πού πρέπει νά μάθει πῶς πάλευαν τότε οἱ πατεράδες καί οἱ μανάδες τους καί οἱ νέοι, τότε σάν κι αὐτοὺς, ἐπονίτες ἀπ' τοὺς ὁποίους ἔπεσαν χιλιάδες γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας μας.

* * *

Χειμῶνας τοῦ 1942—1943. Οἱ Ἴταλοί κατακτητὲς πού κουβαλήθηκαν στήν πατρίδα μας πίσω ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἄρχισαν νά πυκνώνουν τίς ἐπιδρομὲς τους στὰ χωριά γιὰ πλιάτσικο καί τρομοκράτηση τοῦ πληθυσμοῦ, πού ἄρχισε νά ἀναθαρρεῖ με τὴν ἐμφάνιση τῶν πρώτων ἀντάρτικων ὁμάδων. Σέ μιά τέτοια τους ἐπιδρομὴ οἱ πρώτες ἀντάρτικες ὁμάδες στὰ Χάσια, μαζί με τὸ λαὸ τῶν χωριῶν ἐξόντωσαν ὀλόκληρο ἰταλικὸ τάγμα. Πρόκειται γιὰ τὴ μάχη τῆς Ὀξύνειας Καλαμπάκας στίς 11 Φλεβάρη 1943. Τὴ μάχη αὐτὴ θά προσπαθήσω νά περιγράψω ὅσο θυμῶμαι ἔπειτα ἀπὸ τόσα χρόνια. Ἴσως νά κάνω καί λάθη σέ ὀρισμένα σημεία γι' αὐτὸ ὅσοι πῆραν μέρος στὴ μάχη αὐτὴ καί θυμοῦνται λεπτομέρειες ἄς γράψουν νά συμπληρώσουν καί νά διορθώσουν.

Τὸ ἀπόγευμα στίς 8.2.43 εἰδοποιήθηκαν ἀπὸ τὴν ἐπαρχιακὴ

ἐπιτροπὴ Γρεβενῶν ὅτι ἕνας ἰταλικὸς λόχος κινήθηκε ἀπὸ τὰ Γρεβενὰ πρὸς τὸ χωριὸ Σνίχοβο, με σκοπὸ νά τρομοκρατήσει τὸν λαὸ τῆς ὑπαίθρου, καί μᾶς κάλεῖσαν νά τρέξουμε καί μεῖς σέ βοήθεια νά τοὺς χτυπήσουμε. Ξεκινήσαμε ἀπὸ τὸ χωριὸ Τρικκοκιά 60 περίπου μαχητὲς, ἕνας Λόχος, ὅπως τὸν λέγαμε, με λοχαγὸ τὸν Ἀλέξαστο Λάμπρο Φίλιο καί πολιτικὸ τὸν Ν. Νάζο.

Ὅταν εἶχαμε φτάσει στὸ ποτάμι Σιούτσα κατέφθασε ἕνας σύνδεσμος καί μᾶς εἰδοποίησε ὅτι οἱ Ἴταλοί χτυπήθηκαν ἀπὸ ἄλλα τμήματα τῶν γύρω χωριῶν καί εἶχαν ἀρκετὲς ἀπώλειες. Οἱ δικοὶ μας πῆραν καί λάφυρα. Καθίσαμε ἐκεῖ καί διανυκτερεύσαμε σέ ἕναν νερόμυλο. Εἶχε χιόνι καί καθὼς ὁ μύλος δέν μᾶς χωροῦσε ὅλους ἀνάψαμε φωτιές καί ἔξω ὥσπου νά ξεμερώσει. Τὴ νύχτα ἔριξε καί ἄλλο χιόνι καί τόφθασε κάπου 20 ἑκατοστὰ. Τὸ πρῶτ' τῆς

10 τοῦ Φλεβάρη μᾶς εἰδοποίησαν ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἀγιοφίλλο ὅτι κινήθηκαν Ἴταλοί πρὸς τὸ χωριὸ Ὀξύνεια-Καλαμπάκας καί προέπει νά τοὺς χτυπήσουμε. Ξεκινήσαμε. Ἀπὸ ἐκεῖ ὡς τὴν Ὀξύνεια εἶναι περίπου 7 ὥρες καί ἡ πορεία ἦταν δύσκολη με τέτοιο κρῶν καί χιόνι. Περάσαμε ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἀγιοφίλλο. Ἦταν ἐκεῖ ἀντάρτες, δέν ξέρω ἀκριβῶς πόσοι, μ' ἐπικεφαλῆς τὸν Ν. Ζαχαρή τὸ Νέστορα Βόκα (Τζαβέλλα) καί τὸν Παλά τοῦ χωριοῦ Παπαθανάση δέν θυμοῦμαι τὸ ἐπίθετό του πού ἔμοιαζε τὸν Ἀθανάσιο Διάκο, τὸν λέγαν καί Θανάση. Βλέποντάς τον με μιά σάθα τοῦ ἱππικοῦ ζωομένη στὴ μέση ἐνθουσιαστήκαμε. Ὁ ὀλισμὸς πού διαθέταμε ἦταν πολὺ ἀδύνατος, οἱ σφαῖρες μετρημένες, ὅπλα διαφόρων τύπων: μάλιγγερ γκράδες, λεμπέλ, μαρτίνια, δίκανα, ξίφη,

Συνεχίζεται στὴ σελ. 60

Συνέχεια από τή σελ. 58

πιστόλια διαφόρων τύπων και πολλοί όπλατοι. Ήταν τό πρώτο Ξεκίνημα στην περιοχή Χασιών για τό χτύπημα του έχθρου. Ξεκινήσαμε μέ τό σκοπό νά πάρουμε όπλα από τόν έχθρό. Νά όπλιστούμε: Μ' αυτόν τόν όρκο Ξεκινήσαμε, μ' αυτά τά λόγια μās άποχαρέτησαν και οι κάτοικοι του χωριού και νά γυρίσουμε νικητές.

Φτάσαμε στό χώρο όπου θά χτυπούσαμε τόν έχθρό, ανάμεσα νέφρα Μουρζάνι και Όξένεια. Θά τόν χτυπούσαμε όταν θά επέστρεφε, για τήν Καλαμπάκα. Φθάσαμε εκεί κατά τίς 5 τό άπόγευμα. Στό μεταξύ κατέφθασαν και άλλα τμήματα από άλλα χωριά: από Φλιάκια-Κερασιά μ' επικεφαλής τόν Μιχάλη Ούρδα από τό Γάρβοβο μ' επικεφαλής τόν Φώτη Μάντρα (ψευδώνυμο Γερμανός), που σκοτώθηκε άργότερα και από άλλα χωριά τής περιοχής, μ' επικεφαλής διάφορους άγωνιστές που δέν θυμώμαι τώρα τά όνόματά τους. Καταστρώθηκε απ' τούς επικεφαλής τό σχέδιο ενέργειας. Είμασταν συγκεντρωμένοι γύρω στους 250 μαχητές, χωρίς νά είμαι, φυσικά, άπόλυτα σίγουρος για τόν άκριβή αριθμό.

Ό λαός των χωριών είχε στό μεταξύ Ξεσηκωθεί για νά βοηθήσει μέ τρόφιμα μεταγωγικά κλπ. Μās φέρναν απ' όλα στον τόπο που θά δίναμε τή μάχη παρ' όλα τά χιόνια. Άκόμια και μικρά παιδιά κάναν τό σύνδεσμο, πηγαίνοντας μέσα στό χωριό που ήταν οι Ιταλοί για νά μās φέρουν πληροφορίες. Τέτοιο ήταν τό άγωνιστικό φρόνημα του λαού τής περιοχής και τό μίσος του κατά τών κατακτητών!

Τά τμήματα άρχισαν νά οργανώνουν θέσεις. Όρισμένα τμήματα πιάσαν ενέδρα προς τήν κατεύθυνση τής γέφυρας Μουρζάνι για νά έμποδίσουν τήν κίνηση έχθρικών ενισχύσεων από τήν Καλαμπάκα. Τό δικό μās τμήμα έπιασε θέσεις κοντά στην σιδηρο-

δρομική γραμμή, κοντά στους Μύλους Βακαρέτσα και στά δυτικά μιάς δασωμένης πλαγιάς. Σχηματίσαμε ένα Π. Κάναμε πρόχειρες θέσεις από λιγαστές πέτρες γιατί κι απ' αυτές δέν υπήρχαν στό μέρος που πιάσαμε κι αν υπήρχαν τίς έκρυβε τό χιόνι. Καθήσαμε όλη τή νύχτα χωρίς φωτιά μέσα στό χιόνι. Τό άναμα φωτιάς άπαγορεύτηκε γιατί φαινόταν από τό χωριό και θά γινόμασταν άντιληπτοί. Παρ' όλα αυτά, όπως μās πληροφορήσαν, βρέθηκε μιά γυναίκα και έιπε στους Ιταλούς ότι τούς περιμένουμε νά τούς χτυπήσουμε. Ό Ιταλός όμως ταγματάρχης άπάντησε: μέ μιά τουφεκιά θά φύγουν, δέν τούς φοβούμαστε.

Έφεξε τό πρωί και Ξαπλώσαμε στις θέσεις μās. Δέν κάναμε καμιά κίνηση παρ' όλο που μās πληροφορήσαν ότι θά Ξεκινήσουν στις 11. Είμασταν μούσκεμα από τό χιόνι και κρυώναμε αλλά εκεί περμένναμε μέ άνυπομονησία. Σάν δέν φαινόταν οι Ιταλοί μās έιπε ό Ζαχαλής νά πάμε σε μιά καλύβα ένας ένας νά ζεσταίνουμε λίγο και νά βγαίνουμε Ξανά στις θέσεις μās. Τήν κίνηση τήν είδαν οι Ιταλοί από τό παρατηρητήριο τους αλλά τό πήραν πάλι άψηφιστα, καμιά είσοσαριά θά είναι, μέ ένα άέρα θά γίνουν καπνός. Βέβαια αυτοί δέν φοβόντουσαν γιατί ήταν ένα τάγμα περίπου 300 άντρες μέ πλήρη όπλισμό, αλλά δέν ήξεραν ότι έναν λαό όταν έχει δίχνο τόν βοηθάνε και οι πέτρες.

Ξεκίνησαν κατά τίς 2-3 τό απόγευμα για νά επιστρέψουν στην Καλαμπάκα, αφού κάψαν άρκετά σπύτια οργανωμένων άγωνιστών και άρπαξαν ρούχα, προίκες μέχρι και γυναικεία βραχιόλια και δαχτυλίδια. Γκρέμισαν άκόμη φούρνους για νά μήν ψήνουν ψωμί στους άντάρτες, τρύπησαν ως και τίς κασαρόλες και τά καζάνια μέ τά ξίφη. Άρκετά ζώα σκότωσαν απ' όσα δέν μπορούσαν νά πάρουν μαζί τους

και βιάσαν και χτύπησαν γυναίκες.

Όσο αυτοί κάναν αυτές τίς θηριωδίες, τόσο έμεις ανάβαινε όταν μās ενημερώναν οι σύνδεσμοι, που φθάναν κάθε τόσο.

Κινήθηκαν από χωριό, έχοντας έμπροσθοφυλακή καμιά δεκαριά καρβαλάρηδες και άκολούθους τό πεζικό. Είχαν έναν βαρού όλμο και κάμποσους διαδικοούς. Ή έντολή που είχαμε ήταν νά μή τούς πειράξουμε όσπου νά μπουν όλοι μέσα στην ενέδρα.

Έφτασε ό πρώτος Ιταλός καρβαλάρης στό άναχωμα όπου είχε πιάσει ένας απ' τούς άντάρτες μέ τό όπλοπολυβόλο, 5 μέτρα από τό δρόμο πιο πέρα ήμουνα και γώ, και άκουσα νά λείι μέσα στην ήσυχία που επικρατούσε. «Παρτίζαν» και έριξε μιά χειροβομβίδα. Τό πολυβόλο άμέσως κελήδησε και έπεσε ό φασίστας. Άναψε μέ μιάς ό τόπος γύρω. Από όλες τίς μεριές βάζαν οι δικοί μās. Τό πεζικό των Ιταλών άκούοντας πυρά απ' όλες τίς μεριές τάχασε. Σάπλωσε όπου βρέθηκε ό καθένας τους και έβαζε προς όλες τίς κατευθύνσεις. Έμεις από κει που είμασταν δέν τούς άφίναμε νά σηκώσουν κεφάλι. Έπαίρησε ή όπισθοφυλακή τους νά παρακάμψει απτά δεξιά προς τούς μύλους μά άλλο τμήμα μās τους χτύπησε και έτσι έμειναν κωλωμένοι, σ' όλες τίς μεριές. Κάναν επίθεση και στό βόρειο μέρος αλλά και εκεί τούς χτύπησε ό Ζαχαλής και ό Νέστορας και γύρισαν πίσω χωρίς καμιά έλπίδα σωτηρίας.

Χτυπώντας και περισφίγγοντας τούς αναγκάσαμε τελικά νά παραδοθούν όσοι απ' αυτούς είχαν μείνει ζωντανοί. Βοήξαν τόν θάνατο πάνω από 100. 146 πιάστηκαν αιχμάλωτοι. Πήραμε λάφυρα όλο τόν όπλισμό τους, βαριά πολυβόλα, όπλοπολυβόλα, άτομικά αυτόματα, τουφεκία, χει-

Συνεχίζεται στή σελ. 62

Συνέχεια από τη σελ. 60

ροβομίδες, μεταγωγικά, χιλιάδες σφαιρές κλπ. Έπειτα από τόσα χρόνια είναι λίγο δύσκολο να θυμηθεί κανείς αριθμούς σκοτωμένων και των λαφύρων, όσοι απ' τους αγωνιστές θυμούνται ως συμπληρώσουν. Τά τμήματα τά δικά μας είχαν 4 νεκρούς. Ένός θυμούνται τό όνομα: Θανάσης Φλώρος λεγόταν από τό χωριό Άγιόφυλλο. Τών άλλων δέν θυμούνται τά όνόματα, ως τά γραφούν άλλοι πού τά ξέρουν.

Στό πεδίο τής μάχης βρήκαμε λογίων-λογίων άρπαγμένα πράγματα. Ακόμη και μέσα στά σακιά διά τους οι Ιταλοί είχαν διάφορα πράγματα.

Τήν ώρα τής μάχης πολλές φορές είδα τό Ζαοαλή νά πηγαίνει από μιά μεριά στήν άλλη, νά έμψυχώνει τους μαχητές. Τό ίδιο έκανε και ό Τζαβέλλας κι ό Παπαθανάσης και άλλοι επικεφαλής.

Συνοδέψαμε τους αιχμαλώτους στό χωριό Όξύνεια πού είχαν λεηλατήσει. Είχε νυχτώσει και για νά μή μās φύγουν τους δέσαμε δύο-δύο μέ μιά απ' τις γκέτες τους και τους πήγαμε άργά νύχτα, στό χωριό. Κάπνιζαν ακόμα τά καμένα σπίτια. Τά βλέπαν οι Ιταλοί και έσκυβαν τό κεφάλι, ίσως νά ντρέπονταν για τά έργα τους. Φοβόντουσαν κιόλας. Κάπου κάπου μās πέταγαν από κανένα σπασμένο ελληνικό «σκοτώσει έμένα» κλπ.

Τό χωριό ήταν έρημο από κατοίκους. Ακόμα κι αυτοί πού δέν είχαν προφθάσει νά φύγουν όταν

μπήκαν οι Ιταλοί είχαν φύγει τόρα άναζητώντας στά δάση τους δικούς τους πού είχαν φύγει γρηγορότερα. Βάλαμε φυλάκιο και κλείσαμε τους αιχμαλώτους σε δύο σπίτια. Στους δρόμους βρήκαμε σκοτωμένα γουρούνια και κότες. Μαζέψαμε και μαγειρέψαμε. Δώσαμε και στους Ιταλούς και κοκκίνιζαν από τήν ντροπή τους. Τό πρωί ξεκινήσαμε μέ τους αιχμαλώτους για τό χωριό Άγναντιά, άφίνοντας τήν Όξύνεια μισοσειπωμένη μέ τις πόρτες άνοιχτές και τά παράθυρα σπασμένα. Ρωτούσαμε τους Ιταλούς μέσω του διεγμηνά τους, πού είχε κι αυτός πιασθεί αιχμάλωτος, αν τους άρέσει τό θέαμα. Λέγαν πώς δέν έκαναν καλά και τους χρειάζεται τιμωρία.

Όταν περνούσαμε στό δρόμο ό κόσμος άρχισε νά βγαίνει από τά δάση και τις καλύβες και έρχονταν και μās χαιρετούσε μέ δάκρυα χαράς. Είχαν μάθει για τή νίκη μās. Μιά γυναίκα, πού έρχόταν από μιά καλύβα μέ ένα μικρό στά χέρια, βλέποντας τους αιχμαλώτους και άνάμεσά τους τους οδηγούς πού τους βοήθησαν νά κάνουν τήν καταστροφή στό χωριό, τους έφτυσε και τους είπε ότι είναι προδότες τής πατρίδας.

Βαδίσαμε σε φάλαγγα κατ' άνδρα μέ άποστάσεις και κουβαλώντας λάφυρα φορτωμένα στά μεταγωγικά. Ό δρόμος ήταν κυκλικός και όπως πιάναμε μεγάλη έκταση έμοιαζε τό τμήμα σταν πραγματικός στρατός.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΟΞΥΝΕΙΑΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΓΡΑΒΑΛΟΥ

Φτάνοντας στό χωριό Άγναντιά γίναμε δεχτοί απ' τό λαό μέ ένθουσιασμό. Είχαν μάθει τή νίκη μās και βλέποντας τά λάφυρα και τους αιχμαλώτους μās τριγύριζαν μέ θαυμασμό.

Τήν επομένη 13 του Φλεβάρη αφήσαμε ελεύθερους τους αιχμαλώτους. Υποσχέθηκαν πώς δέν θά Ξαναπολεμήσουν ενάντια στους άντάρτες. Ήταν ένθουσιασμένοι από τήν συμπεριφορά μās. Όρισμένοι μās φιλούσαν σάν έφρουγαν. Και πραγματικά απ' αυτούς πολλοί όταν πήγαν στήν Καλαμπάκα μίλησαν για τό πώς τους φερθήκαμε μέ καλά λόγια. Πολλούς απ' αυτούς τους έκλεισαν στήν φυλακή γι' αυτό τό λόγο.

Η Μάχη τής Όξύνειας (Μερίτσας) ήταν ή πρώτη μάχη πού έδινε ό ΕΛΛΑΣ στήν περιοχή μās μέ τόν κατακτητή. Η νίκη μās σκόρπισε ένθουσιασμό στό λαό, πού σύσσωμος Ξεσηκώθηκε στό πλευρό μās. Τις γραμμές πλαισίωσαν πολλοί νέοι μαχητές. Όλοι, άνεξάρτητα από ήλικία δούλευαν για τόν άγώνα: Οι νέοι σάν μαχητές μέ τό όπλο στό χέρι, τά μικρά παιδιά σάν σύνδεσμοι, οι πού μεγάλοι στίς δουλιές των οργανώσεων, οι γυναίκες μέ τά πλεχτά και τό ζύμωμα του ψωμιού. Δέν έμεινε άνθρωπος πού νά μήν βοηθά για νά έρθει ή χιλιάκριβη ή λευτεριά, πού δέν τή χαρήκαμε, γιατί μās τήν άφαίρεσαν Ξανά τά όπλα των Ξένων Ιμπεριαλιστών.

